

Oslo tingrett - TOSLO-2009-46765

Instans Oslo tingrett - Dom.
Dato 2009-09-17
Publisert TOSLO-2009-46765
Stikkord Ugyldig ekteskap. Tvangsekteskap. Ekteskapsloven § 16 tredje ledd.
Sammendrag Kvinne ble gift mot sin vilje i Pakistan etter trusler og press fra egen familie. Ekteskapet ble kjent ugyldig.
Saksgang Oslo tingrett TOSLO-2009-46765 (09-046765TVI-OTIR/07).
Parter A (advokat Berit Jagmann) mot B.
Forfatter Dommerfullmektig Edvard Os.

1. Sakens bakgrunn

Saken gjelder krav om å få kjent ekteskap ugyldig etter ekteskapsloven § 16 tredje ledd, subsidiært dom for skilsmisse etter ekteskapsloven § 23.

Saksøker, A, er født i 1982. Hun har bodd i Norge hele sitt liv, er utdannet dataingeniør fra den Polytekniske Høyskolen og bor nå i Oslo. Hun har tidligere jobbet som rådgiver i bl.a. X. For tiden vurderer hun om hun skal satse på videre studier i utlandet, eller om hun skal akseptere et jobbtillbud fra NAV.

Saksøkte, B, er født i 1984. Han er bosatt i Pakistan. Med unntak av 2 års studier i Australia, har han bodd i Pakistan hele sitt liv. Han har opplyst at han er ansatt som regnskapsmedarbeider i Y og at han bor i Lahore.

I august 2008 dro A til Pakistan. Hennes mor hadde kjøpt feriehus der, og hun skulle hjelpe til med oppbyggingen av dette. Mens A var i Pakistan ble det bestemt at hun skulle gifte seg med B. Ekteskap ble inngått den 18. desember 2008, og begge parter undertegnet da en ekteskapskontrakt. Partene ble faktisk separert den 19. januar 2009. Etter dette har partene ikke levd sammen.

A kom tilbake til Norge den 08. mars 2009. Hun kontaktet samme dag advokat Jagmann for å få bistand til å få oppløst ekteskapet. Søksmål ble anlagt ved stevning til Oslo tingrett den 13. mars 2009 med krav om at ekteskapet ble kjent ugyldig. Saksøkte motsatte seg kravet ved tilsvar av 03. august 2009.

Hovedforhandling ble gjennomført i Oslo tingrett den 14.09.2009.

2. Saksøkerens påstandsgrunnlag og påstand:

A reiste til Pakistan uten tanke på giftemål. Det aktuelle ekteskapet ble planlagt og arrangert mens hun var i Pakistan, uten hennes medvirkning. Hun ble representert av sin mors brødre og fettere, C, D og E, i fellesskap omtalt som «onklene». Onklene har alltid bodd i Pakistan og er konservative. Det var de som tok initiativet til bryllupet, hadde kontakten med saksøktes familie, valgte brudgom og bestemte at bryllup skulle gjennomføres.

Onklene er familiens overhoder etter at foreldrene til A ble skilt. Mor har etter dette hatt omsorgen for A og hennes to yngre søsken alene. Som ugift, norsk statsborger er A en attraktiv ektefelle for pakistanske menn. Gjennom ekteskap kan mannen eventuelt få visum til Norge. Onklene skulle få 300 000 Ruppi fra saksøktes familie dersom ekteskapet gikk i orden.

A forsto først at bryllup var bestemt da onklene gjorde det offisielt i november. Hun hadde ingen direkte kontakt med sin vordende ektefelle. De traff hverandre første gang på bryllupsdagen. Hun forholdt seg primært til onklene fram til ekteskapsinngåelsen. De la imidlertid ingen vekt på hennes innvendinger mot å gifte seg med en hun verken kjente eller hadde møtt. Hennes ord og meninger var uten betydning for dem. De utsatte henne for psykisk press og trusler. Hun fikk høre at dersom hun ikke gjorde som de bestemte, ville hun sette familiens ære på spill, at hennes nærmeste ville bli stengt ute fra det sosiale fellesskapet i Pakistan, at de visste hvordan de kunne stoppe kjeften hennes dersom hun ikke gjorde som de sa, og at hun var smittet med et galt verdisyn gjennom sin oppvekst i vesten. Dette opplevde hun som alvorlige trusler. Hun følte seg hjelpeløs og uten valgmuligheter der hun var, uten støtte, nettverk og mulighet til å forlate landet. Presset på henne økte fram mot ekteskapsinngåelsen. Hun gråt mye og var syk den siste uken før bryllupet.

På bryllupsdagen prøvde hennes bror, som var kommet fra Norge noen uker tidligere, å forhindre ekteskapet ved å kreve endringer i ekteskapskontrakten, som var ubalansert til hennes ugunst. Blant annet fraskrev hun seg retten til skilsmisse, og hennes økonomiske interesser ble ikke ivaretatt på vanlig måte. Alene og uten status som «overhode» fikk broren imidlertid ikke gjennomslag, og bryllupet gikk sin gang.

Ved ekteskapsinngåelsen spurte imamen henne tre ganger om hun aksepterte ektefellen. Hun forholdt seg taus til spørsmålene, men skrev likevel under ekteskapskontrakten. Hun følte da det var umulig å trekke seg, og at hun ikke hadde noe valg.

Etter ekteskapsinngåelsen bodde A hos svigerfamilien. Hun ble fratatt sin mobiltelefon og låst inne på sitt rom hver natt. Saksøkte bestilte time hos den norske ambassaden i Islamabad for å ordne visum. I den forbindelse trengte han hennes pass. Hun hadde det ikke med seg og nektet å skaffe det til ham. Den 19. januar 2009 ble hun derfor kjørt til sin egen familie, uten at hun fikk tatt med seg annet enn det hun gikk og sto i. Smykker, klær, og andre verdisaker ble igjen hos svigerfamilien. Penger til hjemreisen ordnet hennes bror fra Norge.

Saksøker har nedlagt slik påstand:

1. Ekteskapet inngått mellom B og A den 18.12.2008 kjennes ugyldig.
2. Subsidiært: Ekteskapet oppløses ved dom.
3. I begge tilfelle: A tilkjennes sakens omkostninger.

3. Saksøktes påstandsgrunnlag og påstand:

B bestrider at det foreligger noe tvangsekteskap. A giftet seg av egen fri vilje. Hun ble ikke utsatt for tvang eller press fra noe hold.

Ett år tidligere hadde hun vært med sin mor i Pakistan. Da hadde de kontaktet og møtt hans familie med tanke på et mulig ekteskap. Etter møtet hadde imidlertid moren sagt at hun ville gifte sin datter med en annen. B fant derfor en annen som han giftet seg med. Dette ekteskapet ble imidlertid ikke fullbyrdet og raskt avsluttet ved skilsmisse. Så tok familien til A kontakt igjen. Denne gangen - etter å ha foretatt nærmere undersøkelser - ga de beskjed om at de var klare for ekteskapsinngåelse. I oktober og november møttes partene personlig, både hos B og hos A. Hun sa da at hun ikke hadde noe imot å gifte seg med ham. Han ville ikke giftet seg med en kvinne som sa hun ikke ønsket det.

A og hennes mor var involvert på alle mulige måter i bryllupsforberedelsene, herunder spørsmålene om medgift og kontraktsvilkår. Etter hvert kom hennes søster fra Norge og hjalp til. Det var flere møter mellom familiene for å diskutere disse tingene. Sammen med søsteren planla A hvor bryllupet skulle være, hvem som skulle være gjester, osv..

Ekteskapet ble inngått på vanlig måte, med bl.a. imam og 2 vitner fra hver side til stede, og med ektefolkene hver for seg. Hun svarte ja på imamens spørsmål om hun aksepterte ektefellen og skrev under ekteskapskontrakten.

Etter bryllupet hadde partene et ekteskapeleg samliv på alle måter. Broren og søsteren til A dro tilbake til Norge. Det ville de ikke gjort hvis de hadde visst at hun ikke hadde det bra. På forslag fra broren kontaktet B den norske ambassaden for å få visum.

Den 19. januar 2009 ville A besøke sin mor. Hun tok da med seg smykker, gaver og penger tilhørende B, før han kjørte henne dit.

B vet at A ikke vil tilbake til ham. Som en ærlig og ordentlig muslim, vil han likevel ta henne tilbake, hvis hun kommer. Ikke under noen omstendighet vil han gi henne skilsmisse.

Saksøkte har nedlagt slik påstand:

1. B frifinnes.
2. Subsidiært: A tilpliktes å gi tilbake smykker, gaver og penger som hun tok etter ekteskapsinngåelsen.
3. I begge tilfelle: B tilkjennes sakens omkostninger.

4. **Retten vurdering**

A bor i Norge. Saken kan derfor reises ved norsk domstol, jf ekteskapsloven § 30b bokstav b). Retten er ikke kjent med noen overenskomst med Pakistan som fastsetter noe annet.

Retten tar først stilling til om ekteskapet som ble inngått mellom B og A den 18. desember 2008 skal kjennes ugyldig. Retten legger til grunn at ekteskapet formelt sett ble gyldig inngått i Pakistan. Noe annet er ikke påstått.

Det følger av ekteskapsloven § 16 tredje ledd at en ektefelle kan reise søksmål for å få kjent ekteskapet ugyldig dersom han eller hun er blitt tvunget til å inngå ekteskapet ved rettsstridig atferd. Dette gjelder uavhengig av hvem som har utøvd tvangen.

Adgangen til å reise søksmål om ugyldighet bortfaller hvis sak ikke er reist innen seks måneder etter at ektefellen er blitt fri for tvangen. Denne fristen for å reise søksmål har A overholdt.

Spørsmålet blir dermed om A ble tvunget til å inngå ekteskapet ved rettsstridig adferd.

Innledningsvis bemerkes at frivillighet er et grunnvilkår for å kunne inngå ekteskap, jf ekteskapsloven § 1a (nå § 1b, Lovdatas anm.). Bestemmelsen, som trådte i kraft 1. juli 2005, skulle bidra til å tydeliggjøre dagens

rettstilstand etter ekteskapsloven og forpliktelsene etter FNs kvinnekonvensjon artikkel 16. Det hadde imidlertid lenge vært en klar forutsetning at ekteskap må inngås frivillig fra begge parters side. Retten til selv å bestemme hvem man skal gifte seg med, er en grunnleggende menneskerettighet, jf bl.a Rt-2006-140 (avsn. 25 med videre henvisninger), og en rekke internasjonale konvensjoner inneholder bestemmelser som skal sikre retten til å velge ektefelle og inngå ekteskap bare på fritt grunnlag og med fullt samtykke.

En motsats til å gifte seg frivillig er tvangsekteskap. Bestemmelsen i ekteskapsloven § 16 tredje ledd må tolkes og anvendes i lys av ovennevnte utgangspunkter. Når det gjelder den nærmere forståelsen av regelen, fremgår det av Ot.prp.nr.44 (1993-1994) at bakgrunnen for bestemmelsen var en dom om en 18 år gammel jente med pakistanske foreldre som hadde vokst opp i Norge og blitt sendt til Pakistan for å gifte seg med en mann hun ikke kjente. Hun fikk omstøtt ekteskapet sitt. Opplysninger som kom frem i debatten som fulgte om tvangsgifte, tydet på at tvangsekteskap var mer utbredt enn tidligere antatt, og at arrangerte ekteskap var vanlig tradisjon i mange kulturer. Dette ble ansett å være et problem for jenter som hadde vokst opp i Norge med foreldre fra andre kulturelle samfunn, og som ble sendt til foreldrenes hjemland for å bli giftet bort mot sin vilje. Det ble videre lagt til grunn at det var en påkjenning å måtte gå veien om separasjon og skilsmisse, samt at det kunne ligge en stigmatisering i å bli ansett som skilt. Det ble derfor vedtatt en særskilt bestemmelse som ga adgang til omgående å få oppløst tvangsekteskap som ugyldige.

Retten legger til grunn at regelen i § 16 tredje ledd omfatter både psykisk og fysisk tvang. Tvangen må være rettsstridig for å kunne lede til ugyldighet. Det vil være tilfelle dersom tvangen etter vanlig oppfatning her i landet må anses som klart utilbørlig. Dette innebærer at ikke enhver form for sosialt eller psykisk press om giftemål vil medføre at et ekteskap blir ugyldig. Det er etter bestemmelsen ordlyd, heller ikke tilstrekkelig til å få kjent et ekteskap ugyldig at den ene parten faktisk ikke ønsket å gifte seg, men likevel gjorde det. Årsaken til at vedkommende likevel giftet seg må være tvang i lovens forstand. Trusler om psykiske eller sosiale sanksjoner er imidlertid relevant ved vurderingen av dette, og ugyldighetsregelen har en videre rekkevidde enn straffebestemmelsen i straffeloven § 222. Handlinger som ikke er straffbare kan dermed likevel føre til at et ekteskap anses ugyldig. Det fremgår ellers av lovforarbeidene at det er overlatt til rettspraksis å trekke opp linjene for når tvang skulle føre til ugyldighet. Det finnes foreløpig lite rettspraksis om anvendelsen av bestemmelsen.

Som et ledd i arbeidet med å motvirke tvangsekteskap fikk § 16 tredje ledd en tilføyelse i 2005 om at det ikke har betydning hvem som har utøvd tvangen. Et ekteskap kan således kjennes ugyldig uavhengig av om ektefellen er å bebreide, dersom tvang for eksempel er utøvd av brudens familie og uten at brudgommen har vært klar over det. Ektefellen vil likevel være den rette saksøkte i sak om å få kjent ekteskapet ugyldig.

Når det gjelder den konkrete vurderingen av om ekteskapet mellom A og B skal kjennes ugyldig, er det saksøker som har bevisbyrden for at det faktisk forelå en tvangssituasjon i ekteskapslovens forstand, da ekteskapet ble inngått.

Etter de forklaringer retten har mottatt, finner retten i det alt vesentlige sannsynliggjort det hendelsesforløp som er gjengitt som saksøkers påstandsgrunnlag.

Retten legger således til grunn at A ikke reiste til Pakistan for å gifte seg, men for å bistå sin mor ved oppbyggingen av familien feriehus. Ekteskapet ble inngått mot hennes vilje, med en mann hun verken hadde møtt eller valgt.

I realiteten var det hennes onkler - familieoverhodene - som styrte det hele. De valgte brudgom og bestemte at bryllup skulle gjennomføres. Da dette først var bestemt, hadde hun ikke noe valg. Hun ga klart uttrykk for at hun ikke ville gifte seg med en hun ikke kjente. Hennes motforestillinger ble imidlertid ansett verdiløse og møtt med døde ører av familiens overhoder, og forberedelsene til bryllupet gikk ufortrødent videre. Hun ble truet med tap av familiens ære, sosial fordømmelse og utestegning, ikke bare av henne men også av hennes nærmeste familie, dersom hun ikke inngikk ekteskapet. Hun ble også truet med at de visste hvordan de skulle stoppe kjøften hennes hvis hun ikke godtok dette. Gjennom prosessen fram mot ekteskapsinngåelsen bygde det seg opp et press mot henne som hun ikke klarte å stå imot der og da. Som følge av dette følte hun at hun ikke hadde noe annet valg enn å signere ekteskapskontrakten da ekteskapet ble inngått.

Dette presset ble regissert og skapt av onklene, som ikke uten egeninteresse overkjørte henne for å få henne gift. Som ugift, norsk statsborger er A attraktiv for pakistanske menn. Et ekteskap kan gi grunnlag for å ta ektefellen til Norge. Retten legger til grunn at dette forklarer hvordan onklene kunne inngå en avtale som ga dem 300 000 Rupia fra saksøktes familie, dersom ekteskapet gikk i orden. Retten antar dette ga onklene ekstra motivasjon for å få ekteskapet inngått.

For øvrig har det som anført fra saksøkers side, formodningen mot seg at hun - som en selvstendig kvinne, med høyere utdanning, født og oppvokst i Norge - frivillig skulle gifte seg med en for henne helt ukjent mann.

Endelig viser de etterfølgende omstendigheter og måten A ble behandlet på i den korte perioden hun faktisk bodde hos B, at også svigerfamilien ble klar over at ekteskapet var inngått mot hennes vilje. Det vises til at hun ble fratatt sin mobiltelefon og at døren til hennes rom ble låst utenfra om natten.

Etter en konkret vurdering finner retten at saksøker må anses for å ha vært i en tvangssituasjon da ekteskapet ble inngått, og at hun underskrev ekteskapskontrakten ufrivillig. Det psykiske press og de trusler hun ble utsatt for under de rådende omstendighetene i Pakistan, må samlet sett medføre at hun anses for å ha blitt tvunget til å inngå ekteskapet. Retten anser tvangssituasjonen som frembrakt på en etter norske forhold, klart utilbørlig måte. Den måten onklene registrerte og styrte prosessen, forholdt seg til henne på, presset henne, fremforhandlet de for henne ugunstige vilkårene i ekteskapskontrakten og ledet henne inn i ekteskapet, er uakseptabel.

Ekteskapet anses derfor ugyldig. Dette betyr at ekteskapet anses som ikke inngått og at partene får status som ugifte.

Saksøkte har subsidiært gjort gjeldende at saksøker skal dømmes til å gi tilbake smykker, gaver og penger som hun skal ha tatt med seg ved samlivsbruddet. Saksøker har bestridt både at dette spørsmålet kan behandles av retten, og at hun faktisk tok med seg noe av verdi ved samlivsbruddet. I henhold til ekteskapsloven § 30d første ledd bokstav c) kan spørsmål etter ekteskapslovens øvrige bestemmelser inndras i en ekteskaps sak. Retten kan ikke se at det fremsatte kravet er et slikt krav, og behandler derfor ikke kravet. Til realiteten i kravet bemerkes likevel at dette synes å ha tynn bevismessig forankring, slik saken er presentert for retten.

Saksøkte har vunnet saken fullt ut og skal i utgangspunktet tilkjennes saksomkostninger, jf tvisteloven § 20-2 første ledd. Retten finner likevel å fritta saksøkte fra omkostningsansvar etter § 20-2 tredje ledd bokstav a). Det vises til at saken er unntatt partenes fri rådighet, at grunnlaget for søksmålet og dommen ikke er utvist tvang fra saksøktes side, og at det heller ikke kan utelukkes at saksøkte inntil ekteskapsinngåelsen var ukjent med det presset A faktisk ble utsatt for fra sin egen familie.

Slutning

- 1. Ekteskapet inngått mellom B og A den 18. desember 2008 kjennes ugyldig.*
- 2. Saksomkostninger tilkjennes ikke.*